

Sotsiaalministri määruse „Terviseameti tasuliste tervisekaitseteenuste osutamise kord ja hinnad“ seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määruse koostamise on tinginud rahvatervishoiu seaduse jõustumine 2025. aasta 1. septembril. Määrusega asendatakse seni kehtinud terviseameti 21. detsembri 2023. a määrus nr 75 „[Terviseameti tasuliste tervisekaitseteenuste osutamise kord ja hinnakiri](#)“ (edaspidi *kehtiv määrus*). Määrus kehtestatakse rahvatervishoiu seaduse § 12 lõike 4 ja kemikaaliseaduse § 6 lõike 5 alusel.

Määrus sätestab Terviseameti tasuliste tervisekaitseteenuste osutamise korra ja hinnakirja. Määrust on võrreldes kehtiva määrusega ajakohastatud, hinnakirjast on eemaldatud teenuseid ja analüüsimeetodeid ning lisatud on uusi kasutusele võetud analüüsimeetodeid. Lisatud on labori hea laboritava nõuetele vastavuse hindamise teenus. Mitme analüüsi puhul on täpsustatud nende sõnastust ning mitmel analüüsil on muutunud mõõteprintsip, mistõttu on muutunud ka analüüsides nimetused.

Terviseameti labori tegevus on seotud Terviseameti seadustest tulenevate põhifunktsioonide ja ülesannetega, mille fookuses on rahva tervise kaitse:

- joogivee ja suplusvee seire – joogiveega ja suplusveega seotud ohuolukordadele reageerimise seire- ja hoiatussüsteemide väljatöötamine ning rakendamine, andmete kogumine ja töötlemine joogivee ja suplusvee kvaliteedinõuetele vastavuse kohta;
- joogiveeuuringute referentteenus – joogiveelaborite kvaliteedi tagamine. katselaborite võrdluskatsete korraldamine, meetodiline juhendamine, analüüsimeetodite vastavuse hindamine, täiendkoolitused laboritele, kogu protsessi dokumenteerimine. Teenusega hoitakse kõikide teiste Eesti joogivee laborite kvaliteeti;
- nakkushaiguste seire – olupildi tagamine nakkushaiguste levikust inimestel (sh kliiniliste ja laboriandmete seostamine);
- nakkushaiguste tõrje ja valmisoleku tagamine – Terviseameti labor peab olema valmis osalema nakkusjuhtumitele reageerimises, puhangute proovide analüüsimises, omama valmisolekut analüüsida ka neid tekitajaid, milleks teistel laboritel valmisolek puudub, aga mis tervise kaitseks on vajalik;
- nakkushaiguste immunoprofülaktika – vaktsiinvälditavate haigustekitajate analüüsimine annab otsese sisendi vaktsineerimissoovituste kohandamiseks, viirustüvede jälgimiseks ja vaktsiinide hankeks.

Ilma vajaliku laborivõimekuseta ei ole võimalik neid ülesandeid tõhusalt täita ja kriisiolukordi edukalt lahendada. Laborikvaliteedi tagamine eeldab piisavat arvu proove, mille alusel on võimalik teha usaldusväärseid ja täpseid järeldusi analüüsides kvaliteedi kohta. Proovide hulk mõjutab otseselt laboratoorsete analüüsides tulemuste statistilist usaldusväärsust, kordusanalüüsides vajalikkust ja tulemuste representatiivsust. Kui proovide hulk on liiga väike, suureneb tõenäosus, et juhuslikud vead, kõrvalekalded või süsteemsed probleemid jäävad märkamata. Seetõttu on proovide hulga ja laborikvaliteedi tagamise vahel otsene seos: kvaliteetset laboritööd on võimalik tagada vaid juhul, kui proove kogutakse ja analüüsitakse piisavas mahus, mis võimaldab objektiivset kvaliteedihindamist. Juhtudel, kui tavapärasest Terviseameti tegevusest (sihtuuringud või järelevalve) tulenev proovide hulk ei ole kvaliteedinõuete tagamiseks piisav, on põhjendatud võimaldada proovide kogumist või analüüsimist tasulise teenusena. 2024. aastal osutati Terviseametis tasulisi tervisekaitseteenuseid enam kui 134 000 korral.

1.2. Määruse ettevalmistaja

Määruse ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakonna keskkonnatervishoiu poliitika juht Aive Telling (aive.telling@sm.ee) ja Terviseameti õigusosakonna jurist Ragne Tsakko (ragne.tsakko@terviseamet.ee). Määruse juriidilise analüüsi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (piret.eelmets@sm.ee). Määruse

mõjude analüüsi on teinud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna hoolekandepoliitika juhtivanalüütik Marion Rummo (marion.rummo@sm.ee). Määruse on keeletoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeletoimetaja Virge Tammaru (virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Määrus ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Määruse sisu ja võrdlev analüüs

Määrust on võrreldes kehtiva määrusega muudetud: hinnakirjast on eemaldatud teenuseid ja analüüsimeetodeid ning lisatud on uusi kasutusele võetud analüüsimeetodeid.

Hinnakirjast eemaldatakse analüüseid ja teenused, mida Terviseamet enam ei tee ega osuta, kuna teenuse järele puudub vajadus, seadmepargi uuendamine ja kalibreerimine ei ole majanduslikult otstarbekas või kasutusele on võetud uus analüüsimeetod, mis töö kaasa muudatused määratavates näitajates. Uue teenusena on lisatud labori hea laboritava nõuetele vastavuse hindamise teenus.

Tasuliste tervisekaitseteenuste hinnaarvestuse aluseks on olnud analüüsi tegemiseks kasutatav meetodika, milles on kajastatud analüüsi tegemiseks vajalikud materjalid ja seadmed ning analüüsi tegemise juhised. Hinna kujundamisel jaotatakse kulud otsesteks kuludeks ja kaudseteks kuludeks. Otsesteks kuludeks arvestatakse konkreetse analüüsiga seotud tööjõu-, materjalide, kemikaalide ja tarvikute kulusid ning kulutusi kasutatavatele seadmetele. Kaudseteks kuludeks on administratsiooni töötasu, tööjõumaksud, hoonete majanduskulud (vesi ja kanalisatsioon, elekter, valve jms), telefoni-, sõiduki-, inventari- ja infotehnoloogiakulud, lähetus- ja koolituskulud ning asutuse üldkulud. Analüüsi omahinnale lisatakse kaudsed kulud protsendina otsekuludest.

Määrus koosneb viiest paragrahvist.

Määruse § 1 sätestab määruse reguleerimisala, milleks on kehtestada Terviseameti poolt osutatavate tasuliste tervisekaitseteenuste osutamise kord ja hinnakiri. Tasulisi teenuseid osutatakse keemiliste, bioloogiliste ja füüsikaliste ohutegurite määramiseks ja riskihindamiseks ning labori hea laboritava nõuetele vastavuse hindamiseks.

Määruse § 2 sätestab tasuliste teenuste eest tasumise korra. Tasumine toimub teenuse osutamise eest tasutud arve alusel. Võimalik on rakendada ka hinnakirjas kehtestatud madalamaid hindu. Hinnakirjas nimetatud uuringute ja analüüside tegemise eest hinna arvutamisel lähtutakse analoogiliste uuringute ja analüüside hindadest.

Määruse § 3 lõige 1 sätestab vee sensoorsele ja keemilisele analüüsile kehtestatud hinnad. Veeanalüüse tehakse joogiveest, põhjaveest, basseiniveest, pinnaveest (veekogud), destilleeritud veest ning heit-, reo- ja sademeveest. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 1**. Kehtiva määrusega võrreldes on loetelust eemaldatud järgmised analüüsitavad näitajad ja analüüsimeetodid: alumiinium, boor, pestitsiidid vedelikkromatograafiliselt LC/MS/MS meetodil, anioonid (fluoriid, kloriid, nitraat, sulfaat) ionkromatograafiliselt. Hinnakirja lisatakse järgmised analüüsid: bisfenool A LC/MS/MS meetodil, haloäädikhapped (HAA), jääkkloor heitvees, kloora, klorit ja bromaat LC/MS/MS meetodil, kloora LC/MS/MS meetodil, klorit LC/MS/MS meetodil, bromaat LC/MS/MS meetodil, mikrotsütiin-LR LC/MS/MS meetodil, PFASide summa LC/MS/MS meetodil. Mitmel analüüsil on muutunud mõõteprintsip, mistõttu on muutunud ka analüüsi nimetus, näiteks mangaan AAS meetodil, üldfosfor FIA meetodil, üldraud AAS meetodil.

Määruse § 3 lõige 2 sätestab keemilistele analüüsidele kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 2**. Kehtiva määrusega võrreldes on hinnakirjast eemaldatud järgmised analüüsid: keedusoolasisaldus, rasvasisaldus Soxhlet'i meetodil. Hinnakirja täiendatakse järgmiste

analüüside ja teenustega: rasvade ja õlide mitteseebistuvad ühendid, rasvade ja õlide seebistusrav, proovi ettevalmistamine spektrofotomeetriliseks määramiseks.

Määruse § 3 lõige 3 sätestab vee mikrobioloogilisele analüüsile kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 3**. Võrreldes kehtiva määrusega on hinnakirjast eemaldatud järgmised analüüsid: *Legionella pneumophila* loendamine MPN meetodil (Legiolert), soole streptokokkide loendamine membraanfiltratsiooni meetodil.

Määruse § 3 lõige 4 sätestab keskkonnaproovide mikrobioloogilisele analüüsile kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 4**. Uute analüüsidenä on hinnakirja lisandunud järgmised: pärmseente arvukus õhus sedimentatsioonimeetodil ja aspiratsiooniseadmega, mikroorganismide arvukus õhus aspiratsiooniseadmega.

Määruse § 3 lõige 5 sätestab muudele mikrobioloogilistele analüüsile kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 5**. Võrreldes kehtiva määrusega ei ole teenuste loetelus muudatusi tehtud.

Määruse § 3 lõige 6 sätestab ehitusmaterjalide, tarbekaupade, mänguasjade ja kosmeetikatoodete analüüsile kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 6**. Mänguasjade mehaaniliste ja füüsikaliste omaduste ohutuse hindamine põhineb standardil EVS-EN 71-1:2014+A1:2018 ja selle parandusel EVS-EN 71-1:2014+A1:2018/AC:2020. Keemiliste omaduste ohutust on võimalik kontrollida raskemetallide ja ftalaatide sisalduse (plastist mänguasjad) suhtes. Terviseameti labor on Euroopa Liidu ametlike kosmeetikatoodete kontrollimise laborite võrgustiku (OCCL) liige.

Võrreldes kehtiva määrusega on hinnakirjast eemaldatud järgmised analüüsid: p fenüleendiamiini, triklosaani ja hüdrokiinoni sisaldus kosmeetikatoodetes, vaba naatriumkarbonaadi massiosa, aroomaatsete amiinide sisaldus tarbekaupades, mänguasja ümberlukkamiskatse, mänguasja traatide painduvuse katse, mänguasja staatilise tugevuse katse, mänguasja otste teravuse kontroll, vedelikuga täidetud mänguasjade lekke kontroll, suuga käitatavate mänguasjade vastupidavuse kontroll, mänguasjade kokkuvolditavad või -liuguvad mehhanismid, mänguasja kile paksuse mõõtmine, ronimisraamide avade mõõtmise kontroll, katsekomplektide kontroll, keemiliste mänguasjade kontroll.

Hinnakirja on täiendatud järgmiste analüüsidega: vesinikperoksiidi sisaldus kosmeetikatoodetes, kosmeetikatoodete tihedus, lutioidja pikkus, lutioidja laius, lutioidja kinnituse vastupidavus, löögikatse lutioidjale, lutioidja sõrme takerdumise katse, mänguasja täitematerjali kontroll, ventilatsioonivade läbimõõt ja kiu pikkuse mõõtmine monofilamentkiudu sisaldavates mänguasjades

Määruse § 3 lõige 7 sätestab õhu keemilisele analüüsile kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 7**. Võrreldes kehtiva määrusega eemaldatakse hinnakirjast järgmised õhu keemilised analüüsid: mineraalõlide aerosoolide analüüs gaasikromatograafiliselt, aine analüüs vedelikkromatograafiliselt, nikotiini ja 3 vinüülpüridiini määramine õhust (tubakasuitsust) GC MS seadmega.

Määruse § 3 lõige 8 sätestab toksiliste elementide analüüsile kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 8**. Võrreldes kehtiva määrusega on hinnakirjast eemaldatud teenus „Proovi ettevalmistus kroom (VI) analüüsiks“. Täpsustatud on teenuse „Proovide (tarbekaupade, kosmeetikatoodete, eriproovide) ettevalmistus toksiliste elementide määramiseks“ sõnastust.

Määruse § 3 lõige 9 sätestab füüsikaliste tegurite mõõtmisele kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 9**. Laborist saab tellida järgmiste füüsikaliste tegurite mõõtmisi: müra, müraallika võimsus, helipidavus, vibratsioon, valgustatus, elektromagnetväljade kiirus ja mikrokliima.

Määruse § 3 lõige 10 sätestab molekulaaranalüüsile kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 10**. Võrreldes kehtiva määrusega eemaldatakse määrusest järgmised analüüsid: genoomse DNA eraldus mikroorganismide kultuurist, DNA/RNA kvaliteedikontroll, raamatukogu koostamine SARS-CoV-2 viiruse täisgenoomi sekveneerimiseks, SARS CoV-2 viiruse täisgenoomi sekveneerimine Oxford Nanopore tehnoloogiat kasutades ja sekveneeritud andmete bioinformaatiline analüüs. Hinnakirja lisatakse järgmised analüüsid: DNA/RNA kvaliteedi kontroll (TapeStation), DNA/RNA puhtuse kontroll (nanofotomeeter) ja DNA/RNA kontsentratsiooni mõõtmine (Qubit).

Määruse § 3 lõige 11 sätestab, et kliinilistele analüüsidele rakendatakse ravikindlustuse seaduse § 30 lõike 1 ja § 33¹ lõike 1 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse [määruses](#) (Tervisekassa tervishoiuteenuste loetelu) sätestatud hindu.

Määruse § 3 lõige 12 sätestab muudele tervisekaitsetoimingutele kehtestatud hinnad. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 11**. Muud tervisekaitsetoimingud on järgmised: ettevõtte või asutuse terviseohutuse olukorra või nakkuse riski hindamiseks objekti ülevaatamine, vajalike uuringute ja mõõtmiste kavandamine ning kirjaliku tervisohutuse hinnangu andmine; ettevõttes või asutuses vajalike füüsikaliste mõõtmiste tegemine ja õhuproovide võtmine; ettevõttes või asutuses vee- ja keskkonnaproovide võtmine; mõõtetulemuste analüüs ja mõõtmisaruannete vormistamine; eksperthinnangu andmine; unikaalse laboriuuringu teoreetiline ja praktiline ettevalmistamine; ingliskeelse katseprotokolli väljastamine; ingliskeelse eksperdiotsuse väljastamine.

Määruse § 3 lõige 13 sätestab hea laboritava ehk *Good Laboratory Practice* (edaspidi GLP) nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise hinna. Teenuste hinnakiri on määruse **lisas 12**. GLP on kvaliteedisüsteem, mis puudutab organisatsioonilisi protsesse ja tingimusi, mille alusel kemikaalide mittekliinilisi tervise- ja keskkonnohutuse uuringuid planeeritakse, tehakse, seiratakse ja dokumenteeritakse, samuti koostatakse aruandlust ning säilitatakse dokumente ja materjale. GLP nõudeid ja korda rakendatakse kõigi kemikaalide, sh tööstuskemikaali, ravimi ja veterinaarravimi, kosmeetikatoote, pestitsiidi, biotsiidi, toidu lisaine, söödalisandi või tööstuskemikaali koostisse kuuluva aine tervise- ja keskkonnohutuse mittekliinilistel uuringutel. Uuring on katse või katsete sari, mille käigus uuritakse ainet laboritingimustes või keskkonnas, et saada andmeid aine füüsikaliste ja keemiliste omaduste ning tervise- ja keskkonnohtlikkuse kohta. Uuringu tulemused on ette nähtud esitamiseks asjaomastele asutustele kemikaalist johtuva riski hindamiseks ja juhtimiseks ning õigusaktide kehtestamiseks ja haldusakti andmiseks. Asjaomased asutused on Euroopas vastavalt valdkonnale Euroopa Kemikaaliamet (ECHA), Euroopa Toiduohutusamet (EFSA), Euroopa Raviamet (EMA) ja riiklikud pädevad asutused.

GLP järgimise eesmärk on tagada laborites saadud andmete usaldusväärsus ja võrreldavus ning vastastikune tunnustamine (*Mutual Acceptance of Data* (MAD)). Andmete vastastikune tunnustamine aitab vältida katsete kordamist, vähendades uuringuid vajavate ettevõtete ja asutuste kulutusi ning loomkatsete arvu. Selleks peavad GLP põhimõtted olema riigi õigusesse üle võetud ja riigis peab tegutsema kontrollasutus, kes tagab labori inspekteerimise võimekuse. GLP põhimõtted on Eesti õigusesse üle võetud kemikaaliseaduse alusel (määrus nr 61 „Hea laboritava nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise nõuded ning kord“ ja määrus nr 62 „Hea laboritava nõuded ja kord“).

Kontrollasutuse funktsiooni saab ELi liikmesriigis täita ainult riigi poolt määratud riiklik asutus, kuid GLP laborite inspekteerimise teenust on võimalik kokkuleppega hankida ka mõne teise riigi GLP kontrollasutusest. Hinnakirja aluseks on võetud sisse ostetava inspekteerimisteenuse hind. Kuna Eestis on GLP tegevused marginaalsed, pole Eestis ka kuluefektiivne tagada inspekteerimiseks vajalikku pädevust ega seda pidevalt säilitada. Seetõttu oleme konsulteerinud Soome kontrollasutusega, milleks on Soome Raviamet (FIMEA) ning saanud ka esialgse kinnituse, et nad on valmis vajaduse korral Eestis inspekteerimisi ja uuringuauditeid tegema. Selleks tuleb nendega sõlmida koostööleping, milles lepitakse kokku täpsemad tingimused ja ülesanded.

Määruse § 4 sätestab teenuse osutamise õhtusel või öisel ajal, puhkepäevadel ja riiklikel pühadel, millal lisandub kõikide teenuste hinnale 50%. Määruses täpsustatakse mida loetakse õhtuseks või

öiseks ajaks. Öhtune aeg on ajavahemik kell 18.00–22.00 ja öine aeg ajavahemik kell 22.00–06.00. Lõikes 2 sätestatakse kiirtöö hinnalisa, mis on kuni 50%. Kiirtööks loetakse teenust tähtajaga üks tööpäev. Samad tingimused on sätestatud ka kehtivas määruses.

Määruse §-s 5 sätestatakse määruse jõustumisajana 1. september 2025. a, mis on rahvatervishoiu seaduse jõustumise päev.

Lisade 1–12 selgitused on esitatud § 3 juures, kus nendele viidatakse.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega. Määrus ei ole vastuolus ELi õigusega

4. Määruse mõjud

Määruse muudatustel on mõju Terviseameti eelarvele. Analüüsimeetodite lisandumisega hinnakirja saab Terviseamet katta üldisest hinnatõusust tingitud kulud, arendada oma laboritegevust, juurutada uut metoodikat, osta vajalikke ühekordseid ja korduskasutusega tarvikuid, maksta akrediteerimiskulud ning hooldada ja uuendada vananenud laboriseadmeid. Täpset mõju on keeruline hinnata, kuna see sõltub uue hinnakirja alusel tehtavate analüüside arvust ja mahukusest. Aastal 2024 tehti kokku enam kui 134 000 tasulist teenust (tabel 1).

Tabel 1. Aastal 2024 teostatud tasuliste teenuste arvud

Teenus	Uuringute arv
Vee sensoorne ja keemiline analüüs	83 894
Keemilised analüüsid	790
Vee mikrobioloogiline analüüs	28 959
Keskkonnaproovide mikrobioloogiline analüüs	9 702
Muud mikrobioloogilised analüüsid	1 070
Ehitusmaterjalide, tarbekaupade, mänguasjade ja kosmeetikatoodete analüüsid	2 339
Õhu keemiline analüüs	595
Toksiliste elementide analüüs	5 392
Füüsikaliste tegurite mõõtmine	1 313
Molekulaaranalüüs	50
Kokku	134 104

Muudatustel on mõju tellijatele ehk juriidilistele või füüsilistele isikutele, riigi-, kohaliku omavalitsuse või eraasutustele, kes keemiliste, bioloogiliste ja füüsikaliste ohutegurite määramiseks ja riskihindamiseks ning labori hea laboritava nõuetele vastavuse hindamiseks ja tõendamiseks analüüse tellivad. 2024. aastal osutati Terviseametis tasulisi tervisekaitseteenuseid kokku 134 104 korral, kus tellijaid oli riigisektorist 120, KOV-idest 233 ja erasektorist 2727.¹

Tellitavate teenuste ja analüüsimeetodite ring on tellijate jaoks laienenud. Edaspidi on võimalik Terviseameti kaudu tellida ka laborite hea laboritava nõuetele vastavuse hindamise teenust, mida varem nimekirjas ei olnud.

Kaudselt mõjutab uute analüüsimeetodite kasutuselevõtt ka inimeste tervist ja keskkonda.

Määrusel puudub mõju inimeste ja ettevõtete halduskoormusele.

¹ Terviseamet, 2025. Terviseameti arvutused.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei nõua riigilt lisakulutusi. Teenuste eest tasub tellija – selline kord on kehtinud juba 2000. aastast.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. septembril 2025. a. Jõustumise aeg on seotud rahvatervishoiu seaduse jõustumise ajaga.

7. Määruse koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitati koostööstamiseks Rahandusministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Terviseametile eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu. Rahandusministeerium koostööstas eelnõu vaikimisi. Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus esitas märkuse, mida arvestati.